

179166

İSLÂM AHLÂKİ VE SEVGİ

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	179166
Tas. No:	207.92 KUT.D

ERÜ

İslâm Ahlâkı ve Sevgi

2006 Yılı Kutlu Doğum Sempozyumu Tebliğ ve Müzakereleri

Yayın No: 382

Sempozyumlar ve Paneller Serisi: 40

© Bütün Hakları Türkiye Diyanet Vakfı'na aittir

1. Baskı, Kasım 2007, Ankara, 1.000 adet

ISBN 978-975-389-506-4

07.06.Y.0005.382

Redaksiyon : Dr. Mehmet BULUT

Kapak ve İç Tasarım: TN İletişim

Uygulama: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları

Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Kurulu'nun
13.02.2007/5-2 sayılı kararıyla uygun görülmüş ve
Mütevelli Heyeti'nin 02.05.2007/1237-21/d
sayılı kararıyla basılmıştır.

Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi'nin dizgi,
fotomekanik, ofset ve cilt tesislerinde hazırlanıp basılmıştır.

TÜRKİYE DİYANET VAKFI

Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi

OSTİM Örnek Sanayi Sitesi

1. Cadde 358. Sokak No: 11 06370 Yenimahalle / Ankara

Tel: 0312. 354 91 31 (pbx) Faks: 354 91 32

e-posta: tdvyayin@diyanetvakfi.org.tr

Sevgi Kavramının Analizi

Prof. Dr. Kenan GÜRSOY*

Efendim, hepinizi hürmetle selâmlıyorum; ama, çok korkuyorum. Allah'tan korktuğum gibi, hâzırûndan korkuyorum ve Saim Yeprem Hocamdan da özellikle korkuyorum. Çünkü ben hür, saf felsefeciyim ve ilâhiyatçı tarafım da yok. O zaman sizi rahatsız etmekten ve zihinlerinizi işgal etmekten korkuyorum.

Sevgi üzerine konuşmak ve üstelik de bunu Habibullah'ı andığımız bir günde burada gönül erleri olan Elazizliler önünde konuşmak benim kârım değil. Bunu siz de tahmin ediyorsunuzdur.

Sevgi üzerine konuşmak acaba mümkün mü? Sanmıyorum. Bir felsefeci sevgiyi tahlil eder mi? Hiç sanmıyorum. Ama emir büyük yerden; denemeye çalışacağım.

Bir eksen arıyoruz hayatımızı idare eden... Ki, o eksen etrafında bütün bir varlığı, hayatı, davranışlarımızı kümelendirelim ve onlar yerli yerine otursun. Bir puzzleyi, bir yap-boz tahtasını tamamlamak istiyoruz. Elimizde tek tek parçalar var ve bu parçaları, şimdi dağınık görünseler de, kaos halinde olsalar da yerli yerine oturtacağız. Yerli yerine oturttuğumuzda bir bütün oluşacak ve bu bütünün bir mânası olacak. Tıpkı biraz evvel söylediğim hayatın bakış eksenine baktığımız zaman görmemiz ya da kendisinden bakmamız gereken o yerde olduğu gibi.

İşte, bu eksen nedir? Elbette eksen, bir mümin için kendi imanıdır, inançla-

* Galatasaray Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dekanı.

rının konusudur. Acaba bu ekseni anlayabilmek için sevgiye yer yok mu? Elbette var. Biraz evvel, “Tevhid dininin kârı olsa gerektir, korkudan bahsetmek, Allah korkusundan; sevgiden bahsetmektir, Allah sevgisinden” buyuruldu. Ama yine Mustafa Çağrıcı Hocam, isyan ahlâkıdan bahsetti. İsyana teslimiyeti de tevhid ediyoruz. Hangi isyanı? Maddeye, bizi yeryüzüne bağlayan değerlere, bizi yeryüzüne zincirleyen o noktalara bir tür isyan ediyoruz. Bu bir eksen arayışıdır. Bu, hayatı iman açısından değerlendirmek adına bir eksen arayışıdır. Bu toplantıların fevkalâde önemi var. Çünkü buradan artık İslâm güneşinin öteki dünyalara da, farklı kültürlerle de doğması için hazırlık yapmamız gerekiyor. Kendi kavramlarımızın, kendi kategorilerimizin dünyayı nasıl anladığını; bunlarla dünyayı nasıl anlamamız ve bunları dünyaya nasıl anlatmamız gerektiğini fark etmek durumundayız. İşte bu noktada sevgi ile korkuyu, teslimiyet ile isyanı, hatta özgürlük ile zorunluluğu bütünleştiren -burada Recep Kılıç arkadaşımıza atıfta bulunuyorum- bir değerler sistemine ihtiyacımız var. O halde, İslâm açısından sevgiyi ya da sevginin kendisini anlamaya özellikle ihtiyacımız var.

Belki çok beceriksizce de olsa, acizâne de olsa, tasavvufun etkisini üzerimde hissetmek durumundayım. İşte, Hazret-i Mevlânâ bize seslenirken, “*Dinle neyden kim hikâyet etmede / Ayrılıklardan şikâyet etmede*” diyor. Neden şikâyet ediyor? Ayrılıklardan. Neyin ayrılığı o? Asıl vatanından ayrılığı. Asıl vatani neresi? Hakikat; hakkın, gerçek mânada kendi fitratının bulunduğu ya da fitratının bağlı bulunduğu hakikat.. İşte, bunun fark edilmesi, kendimdeki bir eksikliğin fark edilmesi, kendi açımdan yine kendime yetmediğim fark edilmesidir. Ve sevgi, işte içimde hissettiğim bu eksikliğin yavaş yavaş benim nefsimin fark edilmesiyle ve nefsimin açılmasıyla baki âleme doğru yönelişin bir ifadesidir.

Sevgi eğer böyle anlaşılırsa, hakiki mânada bir Tanrı, Allah sevgisidir. Ama, ona bağlı olarak da bütün bir cihan, bütün bir evren için sevgidir ve özellikle insan kardeşimiz için bir sevgidir. Çünkü hepimiz biliyoruz ki, bu eksiklik; yani bu kendi kendine yetmezlik ve bu kendi kendine hapsedilmemesi gereği herkes için söz konusudur. Biz, kendimize ve evrene hapsedilmiş olmaksızın ötelere doğru, mâverâ ufuklarına doğru, Allah’a doğru aşabilmeliyiz. O halde sevgi bizim kültürümüzde, bir mânada tasavvuf açısından bakıldığında böyle bir hareket noktasına sahip. Kendimin kendim olmak bakımından yine kendime yetmediğim, nefsimin aşılması ve nefsimin o hakiki vatana doğru aşılması... Bundan haberdar olmak, bunun anlamını kendi içimde fark edebilmek, böyle yaşayabilmek İslâm açısından bakıldığında, aynı zamanda bir sevgi ahlâkı oluşturmaktır. Bunu fark edebilmek, içinde bulunduğum yaratılış seviyesindeki kendi yerini fark etmektir. Yani, varlık kademeleri içinde neredeyim, ne yapıyorum, ne yapmalıyım; bunu anlamaktır. Bunu fark edebilmek, yaratılmıştaki o

sevgi demekten başka bir şey olmayan sırrı yine sır olarak kendi içine alabilmek, onunla bütünleşebilmektir. Eğer böyle bir ahlâk oluşturabiliyorsak -konularımızdan biri de ahlâk- böyle bir sevgi ahlâkı oluşturabiliyorsak, o zaman hem sevginin hem de ahlâkın içindeyiz demektir.

Ne fark etti? Önemli bir şey; ahlâk, artık sadece uyulması gereken, tabi olunması gereken normlar, kurallar değildir. Ahlâk, evet, bir değerler sistemidir; ama, bu değerler sistemi ötelere bir yerde değildir. Benim kendi fitratımda hissettiğim, kendi fitratımda değerlerle bütünleşebilsem, işte o zaman sevgi ahlâkı açısından, aynı zamanda bir iman da yaşıyorum demektir. “Birbirinizi sevmedikçe iman etmiş olmazsınız.” deniyorsa eğer, bu sırdan haberdar olunmadıkça iman etmiş olmazsınız da denmiş oluyor ayrıca.

O halde ne var, sevgide ne oluyor? Neden bu kadar sırlı? Bizi bu kadar ne cezbediyor? Ya da bazı insanların gönülleri neden bu kadar sevgiye kapalı? Neden onlarda gerçek mânada, bizim arzuladığımız mânada bir ahlâkın yaşanmadığını fark ediyorsunuz? Açık: Sevgi, kendi nefsinin aşabilmektir. Sevgi, kendi kendinize kapandığınız o noktada eğer bir kara deliğin içine çöküyorsanız, o kara delikten kurtulurcasına kendinizi öteye doğru, kendi nefsinizin ötesine doğru, belki o nefisten geçerek evet; fakat nefsinizden geçerek aşabilmektir. O zaman, sizin karşınızda tabiat var. Tabiat, sadece yaşadığımız bir mekân olmuyor. Tabiat, aynı zamanda sizin için bir değer fark edildiği ve yaşandığı yer oluyor. Tabiatla siz bütünleşiyorsunuz, tabiat sizinle bütünleşiyor. Ne var dışarıda? Öteki insanlar var. Hani, bugün evrensellikten çok bahsediyoruz ya, ötekinden de çok bahsediyoruz. Hani, Batı’yı kınıyoruz ya; ama karşısına da bir şey koyamıyoruz. O koyacak olduğumuz yer bizde var, gizli, onu da çıkarmak mecburiyetindeyiz. O zaman ötekiyle buluşuyorsunuz. Öteki sizin için artık “öteki” olmaktan çıkıyor; fakat sizin için bir öbür tekiniz, yekdiğeriniz haline geliyor. Onunla yavaş yavaş bütünleşmeye başlıyorsunuz. Kime doğru çıkıyorsunuz nefsinizden? Kendinize rağmen, ötekine doğru ve kendinize rağmen ötekini de aşan bir hakiki varlığa doğru çıkıyorsunuz. İşte, o zaman bir iman sahasına girmiş oluyorsunuz. Kendinize sığmadınız, kendiniz olarak kendinizi temellendirmediniz, kendi kendinizin hapsinden, kendi kendinizin zincirinden, yani nefsinizden kurtuldunuz, şimdi Hak olana bağlanacaksınız. Önemli bir kavram olarak hem ahlâkın hem sevginin hem İslâm ahlâkının hem de İslâm’daki sevginin önemli bir kavramı olarak o zaman “bağlanma” kavramı geliyor. Siz, Hakk’a bağlanıyorsunuz ve Hakk’a bağlandığınız o yerde, hakikaten bağlanmışsanız eğer, âmentüyle getirdiğiniz o tanıklık gerçek mânada Hazret-i Peygamberin sünnetine uygun bir tanıklıksa, Hazret-i Peygamberi örnek alarak gerçekleştirdiğiniz bir tanıklıksa, o zaman bu tanıklıkta bütün bir evrenin arka-

sındaki, kainatın yaradılışındaki temel prensibe bağlanmış oluyorsunuz. O zaman tek tek insanlar, o zaman tek tek müminler birbirlerinin sadece kardeşi olmuyor. Sadece sevgilerinin konusu olmuyor. Tek tek müminler, benim kültürümün bana aksettirdiği o irfanla anlaşılabilceği gibi, tek tek müminler birbirlerinin aynası oluyor. Ve o aynaları kendi adımıza öyle bir cilâlamaya ihtiyacımız var ki, o cilâdan her birimizin sevgi adına, sevgi içinde gerçek yüzleri; yani gerçek fitratları ortaya çıksın, hakikatleri zuhur bulsun, Hak adına neredeler; o anlaşılsın.

Hazret-i Mevlânâ ile başladım, yine -haddim olmayarak- onunla bitireyim: Onun bir hikâyesi var. Hani, Çinli ressamlarla Rûmî ressamı bir araya toplamışlar da müsabaka yaptırmışlar; müsabaka sırasında bir tarafa Çinli, bir tarafa Rûmî ressamlar geçip kendi hünerlerini göstermek için çalışmaya başlamışlar ya... Çinliler o müsabakada o güne kadar görülmemiş şekillerde, görülmemiş boyalarla harikulâde güzel eserler vücuda getirmişler. Ama perdeyle kapalı olan diğer tarafta ise Rum ressamı duvarı sadece temizleyip cilâlamışlar. Ve nihayet müsabaka sonunda karar verecek olan hüküm sahipleri geldiklerinde, bu taraftaki resimlere hayran olduklarında, "Acaba bundan daha güzel ne vardır?" diye sorup, perdeyi öbür tarafı görecek şekilde açtıklarında aynı şeklin öteki tarafta, bu sefer bin bir yansımayla ne kadar güzel yansıdığını fark etmişler.

O halde, önemli olan kalbin cilâlanmasıdır. Önemli olan müminin, mümin kardeşinin orada kendi sevgisiyle kendisini bulabilmesi için kalbini cilâlayabilmesidir. Sevgi, kalbin böyle bir cilâlanmasıdır. Bunun yapılabilmesi için aynanın arkasındaki sırrın yine sevgi olduğunu, bu sevgiden başka hiçbir şeyin yine mümine göstermeyecek olduğunu ve gerçek mânada da bir müminler topluluğu buradan geçmedikçe gerçekleştiremeyeceğimizi çok iyi fark edelim.

Sır mı? Sır, aynayı bana göstermek için kendimi, arka tarafından kapatıyor ve aynalık vazifesini böylece gerçekleştiriyor. Peki, şimdi o sırrı da yavaş yavaş fark edip onun arkasında, aslında sadece Hak olduğunu da bilmek zamanı gelmemiş midir? O zaman sevginin konusu, ötekini; yani kendisine ayna olduğum o insanı sevdiğimde Hakk'ı sevmekten başka bir şey midir? Her aynada Hakk'ın kudretinin sevgi adına tecellisinden başka bir şey olmadığını bildiğim gibi...

Teşekkür ediyorum efendim.